

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: ملیحه زارع در تاریخ رشته: راهنمایی و مشاوره

از پایان نامه خود با عنوان: بررسی تأثیر الگوهای ارتباطی خانوادگی بر میزان بروز رفتارهای پرخطر بر گروهی از دانش آموزان دبیرستانی شهر شیراز

با درجه و نمره دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضا هیأت داورى سمت امضا اعضا هیأت داورى

۱- استاد راهنما

۲- استاد مشاور

۳- استاد داور

مراتب فوق مورد تأیید است. مدیر / معاونت پژوهشی

مهر و امضا

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد مشاوره M.A

عنوان:

بررسی تأثیر الگوهای ارتباطی خانوادگی بر میزان بروز رفتارهای پرخطر بر
گروهی از دانش آموزان دبیرستانی شهر شیراز

استاد راهنما:

دکتر صدراله خسروی

استاد مشاور:

دکتر سهیلا جاهدی

نگارش:

ملیحه زارع

زمستان ۱۳۸۸

سپاسگذاری

ممد و سپاس آن خداوندی که همیشه از ابتدای زندگیم مضور پر رنگش را کنارم مس کردم و در تمام مراحل زندگیم و تمصیلم تنها یاریگر بوده و هست و مرا همیشه مورد الطاف بیکرانیش قرار داده تا بتوانم همیشه مراحل زندگیم را با سربلندی پشت سر بگذارم و سپاس فراوان که این بار نیز مرا مورد محبت بی دریغش قرار داده تا مرحله ای دیگر از دوران تمصیل و زندگیم را با موفقیت و سرافرازی سپری کنم.

در اینجا بر خود لازم می دانم از تمامی کسانی که مرا در انجام این پژوهش یاری نموده اند تشکر و قدردانی نمایم، چرا که اگر راهنمایی ایشان نبود انجام این کار میسر نمی شد. از اساتید فرهیخته و بزرگوارم، جناب آقای دکتر صدر اله خسروی (استاد راهنما) و سرکار خانم دکتر سهیلا جاهدی (استاد مشاور) که در تمام مراحل این پژوهش با بذل محبت و صبر و موصله و راهنمایی های علمی و بی دریغشان صمیمانه و دلسوزانه مرا یاری نمودند؛ تشکر و قدردانی نموده و برای ایشان از خداوند متعال آرزوی موفقیت و شادکامی در تمامی مراحل زندگیشان دارم.

از استادان گرامی سرکار خانم دکتر ژاله رفاهی (مدیر گروه)، سرکار خانم دکتر نازنین هنرپروان، سرکار خانم دکتر زهرا قادری، جناب آقای دکتر ناصر امینی خوبی، جناب آقای دکتر سلطانعلی کاظمی که در این دوره تمصیلی افتخار شاگردیشان را داشته ام تشکر و قدردانی می کنم.

در پایان از همسر مهربان و دفتر عزیزم که همیشه مرا در تمامی مراحل تمصیلی پشتیبان و حامی بوده اند صمیمانه تشکر و قدردانی می کنم به امید آنکه بتوانم روزی حمایت های دلسوزانه آنها را پاسمگو باشم و شاهد موفقیت دفترم در تمامی مراحل زندگی و تمصیلش باشم.

چکیده:

هدف از این مطالعه بررسی تأثیر الگوهای ارتباطی خانوادگی بر میزان بروز رفتارهای پر خطر در گروهی از دانش آموزان دبیرستانی شهر شیراز بود.

روش پژوهش: از نوع توصیفی - مقطعی است. جامعه آماری کلیه دانش آموزان دبیرستانهای شیراز بودند که بر اساس جدول کوهن با روش خوشه ای چند مرحله ای تعداد ۲۲۰ نفر از آنها انتخاب شدند که ۱۲۰ نفر پسر و ۱۰۰ نفر دختر بودند. ابزار سنجش در این پژوهش عبارت بودند از پرسش نامه الگوهای ارتباطی خانوادگی (کوئرنر و فیتزپاتریک، ۲۰۰۲a) و پرسش نامه رفتارهای پر خطر (نورت داکاتا، ۲۰۰۷) که بر روی جامعه نمونه اجرا گردید. داده ها با استفاده از تحلیل واریانس تجزیه و تحلیل شد.

نتایج پژوهش نشان داد که بین الگوهای ارتباطی خانوادگی میزان رفتارهای پر خطر تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/0001$). بدین صورت که بیشترین میزان رفتارهای پر خطر در الگوی ارتباطی خانوادگی بی قید و شرط و محافظت کننده بود و کمترین میزان بروز رفتار پر خطر در الگوی خانواده کثرت گرا مشاهده شد. نتایج آزمون تعقیبی توکی نشان داد که بین الگوهای ارتباطی کثرت گرا و محافظت کننده تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/005$) و همچنین بین الگوهای کثرت گرا و بی قید و شرط تفاوت به سطح معناداری رسیده است ($P < 0/004$) و بین الگوهای ارتباطی توافق کننده و سایر الگوهای ارتباطی تفاوت به سطح معنادار نرسیده است و بین الگوهای محافظت کننده و بی قید و شرط تفاوت به سطح معناداری نرسیده است ($P < 0/9$). نتایج دیگر پژوهش نشان داد که تعامل بین الگوهای ارتباطی و جنسیت بر بروز رفتارهای پر خطر تفاوت معناداری را نشان می دهد ($P < 0/0001$) بدین معنا که میزان بروز رفتارهای پر خطر در پسران در چهار الگو بیشتر از دختران مشاهده شد..

کلید واژه ها: الگوی ارتباطی خانواده، رفتارهای پر خطر، دانش آموزان دبیرستان.

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

فصل اول: کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه.....	۲
۲-۱ بیان مسئله.....	۳
۳-۱ اهمیت و ضرورت پژوهش.....	۷
۴-۱ اهداف پژوهش.....	۸
۵-۱ فرضیات پژوهش.....	۸
۶-۱ تعاریف متغیرهای اساسی پژوهش.....	۸
۱-۶-۱ الگوهای ارتباطی.....	۹
۲-۶-۲ رفتار پر خطر.....	۹

فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش

۱-۲ مقدمه.....	۱۱
۲-۲ مفهوم الگوهای ارتباطات خانواده.....	۱۱
۳-۲ مفهوم خانواده.....	۱۳
۴-۲ مفهوم ارتباطات.....	۱۵
۵-۲ مفهوم ارتباطات خانواده.....	۱۶
۶-۲ تاریخچه الگوهای ارتباطات خانواده.....	۱۷
۷-۲ انواع چهارگانه الگوهای ارتباطات خانواده.....	۱۹
۸-۲ شیوه های تحقیق در حوزه الگوهای ارتباطات خانواده.....	۲۰
۹-۲ ابعاد الگوهای ارتباطات خانواده.....	۲۲
۱-۹-۲ مفهوم جهت گیری گفت و شنود.....	۲۲
۲-۹-۲ مفهوم جهت گیری همنوایی.....	۲۴

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۲۵	۱۰-۲ جهت گیری گفت و شنود ، جهت گیری همنوایی و عملکرد خانواده.....
۲۶	۱۱-۲ رابطه منفی ابعاد جهت گیری گفت و شنود و جهت گیری همنوایی
۲۷	۱۲-۲ اثر تعاملی ابعاد جهت گیری گفت و شنود و همنوایی.....
۲۸	۱۳-۲ انواع الگوهای ارتباطات خانواده.....
۲۹	۱-۱۳-۲ خانواده های توافق کننده
۳۰	۲-۱۳-۲ خانواده های کثرت گرا.....
۳۱	۳-۱۳-۲ خانواده های محافظت کننده.....
۳۲	۴-۱۳-۲ خانواده های بی قید و شرط.....
۳۳	۱۴-۲ مقایسه الگوهای ارتباطات خانواده و طبقه بندی های دیگر جنبه های مختلف خانواده.....
۳۵	۱۵-۲ رفتارهای پر خطر.....
۳۸	۱-۱۵-۲ مفهوم رفتارهای پر خطر
۳۹	۲-۱۵-۲ رفتارهای پر خطر.....
۴۰	۳-۱۵-۲ ابعاد رفتارهای پر خطر
۵۱	۴-۱۵-۲ نظریه هایی در باب رفتارهای پر خطر
۵۲	۵-۱۵-۲ اثر تعاملی بین الگوهای ارتباطی خانواده و رفتارهای پرخطر.....
۵۴	۱۶-۲ پیشینه پژوهش
۵۴	۱-۱۶-۲ پژوهش های خارجی.....
۶۰	۲-۱۶-۲ پژوهش های داخلی
۶۲	۱۶-۳ نتیجه گیری.....

فصل سوم: روش اجرای پژوهش

۶۴	۱-۳ مقدمه
----	-----------------

فهرست مطالب

۶۴	۳-۲ روش پژوهش.....
۶۴	۳-۳ جامعه آماری.....
۶۴	۳-۴ ابزار پژوهش.....
۶۵	۳-۴-۱ پرسشنامه دمو گرافیک.....
۶۵	۳-۴-۲ پرسش نامه الگوی ارتباطی خانواده.....
۶۶	۳-۴-۲-۱ شیوه نمره گذاری.....
۶۶	۳-۴-۲-۲ ویژگی های روان سنجی پرسش نامه الگوی ارتباطی خانواده.....
۶۷	۳-۴-۳ پرسش نامه رفتار پر خطر (نورت داکاتا).....
۶۷	۳-۴-۳-۱ شیوه نمره گذاری.....
۶۷	۳-۴-۳-۲ ویژگی روان سنجی پرسش نامه رفتارهای پر خطر داکاتا.....
۶۸	۳-۵ روش اجرای تحقیق.....
۶۸	۳-۶ روش تجزیه و تحلیل داده ها.....

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۷۰	۴-۱ مقدمه.....
۷۰	۴-۲ ویژگی های توصیفی نمونه آماری.....
۷۱	۴-۳ آمار استنباطی.....

فصل پنجم: نتایج و پیشنهادات

۷۷	۵-۱ خلاصه پژوهش.....
۷۸	۵-۲ بحث و نتایج.....
۸۰	۵-۳ جمع بندی نهایی.....

۵-۴ محدودیت های پژوهش..... ۸۲

۵-۵ پیشنهادات پژوهش..... ۸۳

۵-۵-۱ پیشنهاد کاربردی..... ۸۴

۵-۶ منابع فارسی..... ۸۵

۵-۷ منابع انگلیسی..... ۸۷

پیوست ها

پیوست الف « پرسشنامه الگوهای ارتباطات خانوادگی »

پیوست ب « پرسشنامه رفتارهای پر خطر»

فهرست جداول

صفحه

عنوان

۷۰	جدول (۱-۴): توصیف نمونه آماری بر حسب جنسیت
۷۰	جدول (۲-۴): توصیف نمونه آماری بر حسب پایه تحصیلی
۷۱	جدول (۳-۴): توصیف نمونه آماری بر حسب سن
۷۱	جدول (۴-۴): آمار توصیفی نمرات رفتارهای پر خطر در بین الگوهای ارتباطی خانوادگی
۷۲	جدول (۵-۴): تحلیل واریانس یک راهه بین رفتارهای پر خطر در بین چهار الگوی خانواده
۷۳	جدول (۶-۴): آزمون تعقیبی توکی رفتارهای پر خطر در بین چهار الگوی خانوادگی
۷۴	جدول (۷-۴): آمار توصیفی نمرات رفتارهای پر خطر به تفکیک جنسیت
۷۴	جدول (۸-۴): آمار توصیفی نمرات رفتارهای پر خطر به تفکیک جنسیت و الگوهای خانوادگی
	جدول (۹-۴): تحلیل واریانس دو راهه بین رفتارهای پر خطر در بین الگوهای خانواده و تعامل جنسیت و الگوهای ارتباطی
۷۴	

فصل اول

کلیات پژوهش

۱- مقدمه

خانواده همواره به عنوان مهمترین سیستم انسانی مورد توجه قرار داشته و تحقیقات حاکی از آن بوده است که خانواده بر رفتارهای فرد در هیچ حیطه ای به اندازه حیطه رفتارهای ارتباطی تاثیر ندارد (فیتز پاتریک و ریچی^۱، ۱۹۹۴؛ برگر و لاکمن^۲، ۱۹۶۷، برلسون^۳، دلایا و اپلگیت^۴، ۱۹۹۵، مک لئود و چفی^۵، ۱۹۷۲، ریس^۶، ۱۹۸۱، ریچی، فیتز پاتریک، ۱۹۹۰، به نقل از کوئرر و فیتز پاتریک^۷ ۲۰۰۲).

یکی از نخستین نهاد های اجتماعی در جامعه خانواده است. نهاد خانواده وظیفه خطیری بر عهده دارد. وظیفه خانواده مراقبت از فرزندان و تربیت آنها، برقراری ارتباط سالم اعضا با هم و کمک به استقلال کودکان و نوجوانان است (عبادی و معتمدین، ۱۳۸۶).

در خانواده هایی که شرایط مناسبی برای دوران بحرانی بلوغ مهیا می کنند، فرزندان با ایمنی بیشتری این دوران بلوغ را می گذرانند و همچنین مشکلات نوجوانی کمتری را شاهد هستیم و سریعتر از بقیه به پختگی و کمال فکری، عاطفی و اجتماعی می رسند. برای ایجاد رابطه ای مناسب بین والدین و

1. Fitzpatric & Ritchi

2. Burger & Luckman

3. Berlson

4. Delia & Epligit

5. Mcleod & cheffee

6. Rais

7. koerner & Fitzpatric

نوجوانان، ایجاد فضای خانوادگی سالم کاملاً ضروری است. عدم ارتباط دوستانه با فرزندان منشاء بسیاری از سرخوردگی‌ها و لغزشهای نوجوانان است که باعث خلاء عاطفی و احیانا در آینده باعث مشکلاتی برای نوجوان خواهد شد (قائمی، ۱۳۶۳).

واتز لایو^۱، بیوین و جکسون^۲ (۱۹۶۷)، به نقل از کلارک و شیلدز^۳ (۱۹۹۷) خانواده را سیستمی قانونگذار تعریف می‌کنند که اعضای آن بطور مداوم در حال تعریف و تعریف مجدد ماهیت روابط خود بر مبنای الگوی ارتباطشان هستند. الگوی ارتباطات خانوادگی^۴ متمایز از یکدیگر هستند. شناخت این الگوها به شناخت بعضی از جنبه‌های عملکرد خانواده کمک می‌کند. در واقع، شناخت انواع مختلف الگوها و سبکهای ارتباطات خانوادگی علاوه بر توصیف، به پیش‌بینی و توضیح عملکرد خانواده و توصیه‌ها و تجویزهای مربوط به آن هم کمک می‌کند (کوروش‌نیا، ۱۳۸۵).

حال با توجه به مطالب ذکر شده در این پژوهش به بررسی تاثیر الگوهای ارتباطی خانوادگی بر میزان بروز رفتارهای پرخطر در نوجوانان می‌پردازیم تا عواملی که باعث بروز این رفتارها می‌شوند شناسایی شوند.

۱-۲ بیان مساله

مهمترین چیزی که افراد از ابتدا از اجتماع می‌گیرند ارتباط افراد با خانواده و همان الگوهای ارتباطی است که در خانواده اعمال می‌شود. امروزه مهمترین مساله‌ای که جوانان و نوجوانان را تهدید می‌کند رفتارهای پرخطر^۵ می‌باشد که بسیاری از نوجوانان و جوانان قربانی این رفتارها شده‌اند که همه اینها به الگوهای ارتباطی خانواده می‌گردد که چگونه آنها را به فرزندان خود آموزش داده‌اند (بخشانی، ۱۳۸۶).

بسیاری از مشکلات ارتباطی افراد با دیگران و حتی در ارتباط با خود- از نحوه ارتباط و واکنش‌های بین افراد با دیگران نشأت می‌گیرد. از نظر بسیاری از کارشناسان جامعه‌شناس و روانشناس- بسیاری از

^۱ .Watz lavic

^۲ .Beuen&Jakson

^۳ Clark&Shields

^۴ Family Communication Patterns

^۵ Risk Behaviors

ناهنجاریها و مشکلات جامعه نیاموختن مهارتهای زندگی و ارتباطی از سوی افراد می باشد و بر همین اساس نقش خانواده ها در آموزش این مهارتها به کودکان و نوجوانان و آرایه یک الگوی ارتباطی به آنها بیش از پیش می یابد (بلالمی، ۱۳۸۵).

امروزه ۴٪ از بچه ها به صورت تجربی سیگار کشیدن را از پایه سوم شروع کرده و به سرعت به ۴۲٪ در پایه های هشتم و نهم می رسد. (هارل و همکاران^۱، ۱۹۹۸).

استفاده از ماری جوانا و حشیش بین دانش آموزان دبیرستانی از سال ۱۹۹۱ تا سال ۲۰۰۲ دو برابر شده است یعنی از ۱۴/۶٪ به ۲۴٪ رسیده است (مرکز کنترل و پیشگیری بیماریها^۲، آمریکا، ۲۰۰۲ به نقل از کوستن و اندرسن^۳، ۲۰۰۴).

تنباکو، سیگار، الکل، سوء استفاده دارویی، رفتارهای جنسی رفتارهای است که معمولا در دوران نوجوانی بوجود می آید. اینها رفتارهایی هستند که ایالات متحده آمریکا را دچار مشکلاتی کرده است. (مرکز کنترل و پیشگیری بیماریها، ۲۰۰۲).

بیشتر کسانی که از الکل و ماری جوانا استفاده می کنند، قبل از کلاس دوم دبیرستان آنها را امتحان کرده اند. یک مطالعه نشان داده است که حدود ۳۰ درصد پسرها و ۲۰ درصد دخترها در سیزده سالگی الکل را امتحان کرده اند، که این رغم در سن هیجده سالگی به ۹۳ درصد در پسرها و ۷۳ درصد در دخترها افزایش پیدا کرده است (گریدانوس^۴، ۱۹۹۷).

ما می دانیم که پیچیدگی دنیای ما با بیش از گذشت هزار سال برای انسانهای جوان و نوجوان تغییر کرده است و این نشان داده است که الگوهای ارتباطی خانواده نقش مهمی برای اجتماعی شدن نوجوانان را بر عهده دارد. (کوستن و اندرسن، ۲۰۰۴).

¹ Harrel&Patterns

² DCD.Disease Control &Prevetion.

³ Koesten &Anderson

⁴Greydanus

ارتباط مهمترین جنبه های انسانی فرایند خانواده است (بوچنر^۱، ۱۹۷۶) ما در بافت خانواده نه فقط یاد می گیریم چطور ارتباط برقرار کنیم بلکه همچنین یاد می گیریم چطور ارتباط را دریافت کنیم (برنر^۲، ۱۹۹۰). تحقیقات انجام شده بیانگر این است که سلامتی روابط خانواده کلید شاخصی است از اینکه آیا یک نوجوان مشتاق رفتارهای پر خطر خواهد بود؟ (کوئتس و ویدن فلت^۳، ۱۹۹۱؛ کوئست و همکاران^۴، ۲۰۰۲؛ ترو باکس و بوسچ، راسنگل^۵، ۱۹۹۱).

محققان سعی کرده اند الگوی ارتباطات خانوادگی را بشناسند و طبقه بندی کنند (فیتز پاتریک و ریچی، ۱۹۹۴؛ مک لئود و چفی، ۱۹۷۲، به نقل از کوئرنر و فیتز پاتریک، ۲۰۰۲a، ریچی و فیتز پاتریک، ۱۹۹۰، به نقل از فیتز پاتریک، ۲۰۰۴).

الگوهای ارتباطی خانواده به عنوان یک ساختار زیستی منسجم بوسیله کاری از (مک لئود و دیگران^۶؛ چفی و استون^۷) پدیدار شد. استون و چفی اولین کسانی بودند که به اصطلاح جهت گیری مفهومی^۸ و جهت گیری اجتماعی^۹ را به عنوان دو بعد الگوی ارتباطی خانواده مطرح کردند. الگوهای ارتباطی خانواده هایی با جهت گیری اجتماعی مکررا اصرار دارند که بچه ها باید از کشمکش های اجتماعی اجتناب کرده، از بحث کردن دست بردارند، از دشمنی با دیگران اجتناب کنند، ملاحظه افراد بزرگتر را بکنند و بطور کلی از مشکلات بین فردی دوری کنند. اما در خانواده های با جهت گیری مفهومی، والدین به این نکته تاکید می کنند که بچه ها به همه جوانب قبل از هر جهت گیری توجه کنند و عقیده خود را حتی اگر مخالف نظر دیگران باشد ابراز کنند (کوروش نیا، ۱۳۸۵).

¹ Bochner

² Burner

³ Coaste&Widenfelt

⁴ Koeste&Partners

⁵ Troubox&Bosch&Rasengel-

⁶ Mclode&others

⁷ Cheffee&Eston

⁸ . concept orientation

⁹ . social orientation

این مدل الگوی ارتباطی خانواده توسط تعداد زیادی از محققان تجدید نظر شده است. (تمیز و ماسلند^۱، ۱۹۸۵، ریچی و فیتز پاتریک، ۱۹۹۰، آستین^۲، ۱۹۹۳)، ریچی، ۱۹۹۱) یک مدل الگوی ارتباطی خانواده با دو بعد جهت گیری گفت و شنود^۳ بجای جهت گیری مفهومی و الگوی ارتباطی همنوایی^۴ بجای جهت گیری اجتماعی ارایه داد. این دو بعد زیر بنایی جهت گیری گفت و شنود را (میزانی که خانواده‌ها شرایطی را فراهم می آورند که در آن همه اعضای خانواده تشویق به شرکت آزادانه و راحت در تعامل، بحث و تبادل نظر در باره طیف وسیعی از موضوعات شدند) تعریف کرده اند (کوئرنر و فیتز پاتریک، ۱۹۹۷).

جهت گیری همنوایی عبارتست از "میزانی که خانواده شرایط همسان بودن نگرشها، ارزشها و عقاید را مورد تاکید قرار می دهند" (کوئرنر و فیتز پاتریک، ۱۹۹۷).

فیتز پاتریک و ریچی (۱۹۹۴، ۱۹۹۵) اظهار داشتند که خانواده با همنوایی زیاد تاکید بر همسانی نگرشها و باورها در تعاملات خود دارند و در ارتباطات بین نسلی بر حرف شنوی از پدر و مادر و دیگر بزرگسالان تاکید می شود. در خانواده های با جهت گیری گفت و شنود تمامی اعضای خانواده به شرکت آزادانه در تعامل و گفتگو در زمینه های مختلف تشویق می شوند. با ترکیب این دو الگو چهار سبک ارتباطی خانواده به وجود می آید (فیتز پاتریک و ریچی، ۱۹۹۴، کوئرنر و فیتز پاتریک، ۱۹۹۷).^۵

خانواده های توافق کننده در هر دو بعد جهت گیری گفت و شنود جهت گیری همنوایی نمره زیادی می گیرند. آنها سعی دارند حتی زمانی که بیان شدن نظرات متفاوت یکدیگر را تشویق می کنند، تاکید زیادی بر توافق و موافقت داشته باشند. خانواده کثرت گرا در جهت گیری گفت و شنود نمره زیاد و در جهت گیری همنوایی نمره کم می گیرند. ویژگی این خانواده ها ارتباطات باز، آزاد و راحت و از نظر عاطفی حمایت کننده بودن است. خانواده های محافظت کننده در جهت گیری گفت و شنود نمره کم و در جهت گیری همنوایی نمره زیادی می گیرند. این خانواده ها با تاکید زیاد بر همنوایی با والدین و اطاعت از آنها شناخته می شوند. به علاوه بر اعضای خانواده از تعارض آشکار با یکدیگر از طریق پیروی آشکار از مرجعیت والدین اجتناب می

^۱ .Tims&Masland-

^۲ .Austin

^۳ . conversation orientation

^۴ . conformity orientation

کنند. خانواده های بی قید و شرط در هر دو جهت گیری گفت و شنود و همنوایی نمره کم می گیرند. این نوع خانواده ها تعامل والد- فرزند اندکی دارند . در نتیجه فرزندان به جای پویایی خانواده تحت تاثیر زمینه اجتماعی بیرونی قرار می گیرند(کوروش نیا،۱۳۸۵).

تحقیقات انجام شده نشان داده که خانواده های با جهت گیری اجتماعی تمایل دارند به فرزندانشان کمک کنند تا کمتر سراغ رفتارهای پر خطر بروند اما نادیده انگاشتن و کنجکاوی که بر انگیزاننده بچه هایی است که در خانواده های با جهت گیری اجتماعی نمی تواند مانع انجام رفتار پر خطر شود . در خانواده های با جهت گیری اجتماعی ، والدین بچه ها را تشویق می کنند که دستورات والدین خود را بپذیرند و اطاعت کنند و در نتیجه بچه ها ممکن است تمایل داشته باشند که از موضوعات دوری کنند و با والدین شان بحث نکنند (دانگ^۱، ۲۰۰۴).

اما در خانواده های با جهت گیری مفهومی به بچه ها کمک نمی کنند که از رفتارهای پر خطر دوری کنند یک توضیح این است که والدین و بچه ها ممکن است برای بحث در مورد مسایل اجتماعی راحت باشند اما برای صحبت در مورد مسایل شخصی اینطور نباشد. مسایل شخصی در خانواده های با جهت گیری مفهومی ممکن است توجه کافی دریافت نکنند به عبارت دیگر ارزیابی ارتباط خانواده های با جهت گیری مفهومی ممکن است محیط ارتباطی برای بحث در مورد رفتارهای پر خطر را بطور مستقل تعیین نکنند (دانگ، ۲۰۰۲).

لذا این پژوهش در پاسخ گویی به این سوال است که آیا الگوهای ارتباطی خانواده بر میزان بروز رفتار پر خطر در نوجوانان تاثیر دارد یا نه؟

۱-۳ اهمیت و ضرورت پژوهش

همه جوامع خواستار سعادت ، سلامت روانشناختی اعضای خانواده های خود هستند. برای رسیدن به این خواسته باید تا آنجا که ممکن است عوامل تاثیر گذار بر سلامت و سازگاری روانی را شناخت. یکی از این عوامل ، خانواده و نحوه ارتباطات اعضای آن با یکدیگر است . بطور کلی همواره ارتباطات موجود در بین

¹ Dong

اعضای خانواده به عنوان یکی از مهمترین جنبه های روابط بین فردی و کلیدی برای فهم دینامیکهای تحت تاثیر روابط خانواده قلمداد شده است. بطور مثال ، ریچرتز و فرانکل^۱ (۱۹۹۰) بیان می کند در مقایسه به خانواده های که با فرزندان خود مشکل دارند ، (خانواده های بهینه) در بین اعضای خود ارتباطات بازتر و راحت تری دارند که در آن اعضای خانواده ه مجالتی برای ابراز خود می یابند و در نتیجه فرزندان در مسایل و موضوعات مختلف با والدین صحبت کرده و ارتباط بهتری می توانند با آنها برقرار کنند.

ارتباطات خانوادگی و به طور کلی ارتباطات بین فردی از مهارتهای تشکیل یافته اند که آموخته می شوند. در نتیجه می توان آنها را در جهت مثبت تغییر داد و از این طریق بر دینامیکهای تحت تاثیر آنها از جمله گرایش به رفتارهای پر خطر اثر گذارست (هارجیه و دیکسون^۲، ۲۰۰۴).

لازم به ذکر است که تا این تاریخ مطالعه ای که بررسی الگوهای ارتباطات خانواده و درک رفتارهای پر خطر در خانواده های ایرانی پرداخته شده باشد انجام نگرفته است . به عبارت دیگر این مطالعه تلاشی آغازین را برای مطالعه الگوهای ارتباطات خانواده و تاثیر آن بر میزان بروز رفتار های پر خطر نو جوانان در ایران نشان می دهد.

۱-۴ اهداف پژوهش:

- ۱- تعیین تاثیر الگوی های ارتباطی خانوادگی بر میزان بروز رفتارهای پر خطر در نوجوانان.
- ۲- تعیین تاثیر الگو های ارتباطی خانوادگی بر میزان رفتار های پر خطر با توجه به نقش جنسیت، درآمد والدین ، سن فرزندان ، تحصیلات والدین در نوجوانان.

۱-۵ فرضیات پژوهش

- ۱- الگوهای ارتباطی خانوادگی بر میزان بروز رفتارهای پر خطر در نوجوانان تاثیر دارد .
- ۲- الگوهای ارتباطی خانوادگی بر میزان بروز رفتارهای پر خطر به جنسیت ، درآمد والدین ، سن فرزندان، تحصیلات والدین بستگی دارد.

^۱ -Ritchertz & Frankel

^۲.Hargie& Dickson

۱-۶ تعاریف متغیر های اساسی پژوهش

۱-۶-۱ الگوهای ارتباطی

تعریف مفهومی: الگوهای ارتباطی خانوادگی مجموعه ای از قواعد است که تعادل بین اهداف و ارتباط را کنترل میکند (کوئرنرو فیتز پانریک، ۲۰۰۲a).

تعریف عملیاتی: در این پژوهش الگوی ارتباطی عبارت است از میزان نمره ای که آزمودنی از پرسش نامه ۲۶ سوالی در رابطه با ابعاد گفت و شنود و همنوایی الگوی ارتباطات خانواده بدست می آورد. که ۱۵ سوال در بعد گفت و شنود و ۱۱ سوال در بعد همنوایی را در بر می گیرد. در این پرسشنامه از ترکیب دو بعد گفت و شنود و همنوایی چهار سبک الگوی خانواده بوجود آمده که شامل خانواده های توافق کننده، کثرت گرا، محافظت کننده و بی قید و شرط می باشد. بطوریکه اگر در هر دو بعد گفت و شنود و همنوایی نمره زیادی بگیرند خانواده های توافق کننده و نمره کم در بعد گفت و شنود و نمره زیاد در بعد همنوایی خانواده های محافظت کننده هستند و خانواده هایی که در بعد گفت و شنود نمره زیاد و در بعد همنوایی نمره کم می گیرند کثرت گرا و نمره کم در هر دو بعد خانواده بی قید و شرط هستند.

۱-۶-۲ رفتار پر خطر

تعریف مفهومی رفتار پرخطر: رفتارهای پر خطر رفتارهایی هستند که سلامت و بهزیستی نوجوانان و جوانان را -دیگری می شود (استوارت،^۱ ترجمه ماهر، ۱۳۸۳).

تعریف عملیاتی رفتار پر خطر: رفتارهای است که براساس پرسشنامه ۲۶ سوالی رفتارهای پر خطر (نورت دا کاتا، ۲۰۰۷) با ۶ خرده مقیاس: افسردگی، سیگار، مشروب، مواد توهم زا، آمفی تامين ها، سوء مصرف دارو بدست می آید. کسانی که نمره بیشتری می گیرند مرتکب رفتارهای پرخطر بیشتری می شوند.

¹ Stuart

فصل دوم

ادبیات و پیشینه

پژوهش

۲-۱ مقدمه

در این بخش به منظور مطالعه و بررسی تاریخچه و مبانی نظری، در ابتدا به بررسی مفهوم الگوهای ارتباطات خانواده پرداخته و سپس، ابعاد و انواع آن و مفاهیم رفتارهای پر خطر مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد. و در ادامه پژوهشهای خارجی و داخلی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲-۲ مفهوم الگوهای ارتباطات خانواده

ارتباطات جهت رشد و سلامتی و حتی بقای انسان ضروری هستند. (گافمن^۱، ۱۹۵۹، به نقل از ریس^۲، ۲۰۰۵) معتقد است که هویت انسان اصولاً از طریق تعاملات اجتماعی وی شکل می‌گیرد. بنابراین نحوه تعاملات اجتماعی فرد می‌تواند بر طبیعت بسیاری از تجربیات وی تاثیر بگذارد (مارکوس^۳، کیتیما^۴، ۱۹۹۱، به نقل از ریس، ۲۰۰۵).

در میان فرایندها، جامعه پذیری خانواده است که ارزشها، رفتارها و سبک های ارتباطی افراد را شکل می‌دهد و از طریق همین تعاملات اجتماعی است که ما اخلاق، ارزشها، هنجارها و نحوه رفتار در زندگی روزمره مان را کسب می‌کنیم (تینگ-تومی^۵، ۲۰۰۵، به نقل از ریس، ۲۰۰۵).

^۱.Gufman

^۲.Rais

^۳.Markuse

^۴.Kitima

^۵.Ting Toomy